

GROSSMANN-HÁZ

Mád

Építészet: **Kuli** László
Szöveg: **Erhardt** Gábor
Fotó: **Kedves** Zsófia

THE RENOVATION AND EXPANSION OF THE BORSAY VILLA AND THE GROSSMANN HOUSE, MÁD

Mostly engaged in the commerce of wine, Jews first appeared in Tokaj-Hegyalja at the beginning of the 17th century. The flourishing religious life and peaceful coexistence were ended by the deportations under World War II, which devastated the communities. Built by famed wine merchants dealing in Tokaji wine, the Borsai family (originally named Weindhandler), the Borsai Villa stands out from its surroundings with its markedly urban character. After the war, the villa was nationalised and turned into a school and daycare centre. In spite of the significant changes to the interior, the surviving ornaments are a testimony of its sophisticated architectural design. Architect Tamás Fábrián Rigó was given the task to manage the renovation works. In cooperation with the University of Debrecen, the town of Mád created an education centre in the building for researching the physiological and biomedical effects of the wines from Hegyalja. The dormitories, the quarters of the rector and the researchers as well as the club in the basement are all located in the former hotel, the Grossmann House, designed by László Kuli. The architectural renovation of two iconic buildings of the town of Mád, along with the introduction of new sustainability features, is an important step towards rekindling the traditions of wine culture in the Tokaj region.

A hegyaljai borvidéken praktizáló építésként azt gondolom, hogy Mád főutcájára tervezni nagy megtiszteltetés..., és felelősség. Cikkem tárgya, az ún. Grossmann-ház ráadásul hálás épület abból a szempontból, hogy a tervezés előtti állapot fotóit nézve egy jól átlátható, egyértelmű képlet körvonalazódik. Van egy jó arányú, méltóságteljes utcai tömeg, megtartandó utcai architektúrával, ugyanakkor az udvari oldalon nincs igazán megtartásra érdemes érték az épület főtömegén kívül.

A történeti településközpontban álló, kvalitásos klasszicista homlokzattal rendelkező emeletes épület egyike a Hegyalján fennmaradt néhány 19. századi szállodának. Több forrás szerint az Andrássy-család építtette a mainál egykor jóval tekintélyesebb, feltételezhetően U alaprajzú épületet. Tény, hogy az 1867-es kataszteri felmérésen még Glazer Vilmos és Licherman Manó tulajdonában lévő lakóházként tüntették fel. Valamivel később már Léderer András működtetett a Kék Szöllőhöz címzett szállodát itt, amelyben a legendák szerint Sissi királyné is megfordult. A kompozíciót hátul egy földszintes oldalszárny zárja, érdekes módon a „rossz”, déli oldalon, talán cselédlakás, istálló lehetett. A szállodát a II. világháború előtti években a Grossmann család működtette (egyes források szerint 1935-ben polgári kaszinó volt benne), virágzásának a vészorkoszak vetett véget. Később állami tulajdonba vették, és több, szociális bérlakásra darabolva vegetált egészen a felújításig.

A csillagok szerencsés együttállásának és az önkormányzati vezetők talpraesett-ségének köszönhetően sikerült a közeli Borsai-villával együtt az épületet felújítani. Ennek apropója a Debreceni Egyetemmel közösen megpályázott és elnyert központi forrás volt, amelyet oktatási épület kialakítására lehetett fordítani. A szőlészeti-borászati kari képzés helyiségei a villába kerültek, míg a kollégium, a rektori, illetve a kutatói lakosztályok, valamint a pincklub a Grossmann-házba.

Kuli László építész kellő alázattal fogott a felújítás tervezéséhez. Minden értéket megtartott, komolyabban csak a külső megközelítésén változtatott. Átfordította azt a hátsó oldalra, a keskeny közepfolyosó oldalhomlokzati bejáratát lezárva, és egy új előteret, recepciót alakítva ki az L alakú épület hajlatában, azaz az udvari oldalon. Ezt indokolta a közeli kis utcából megközelíthető hátsó kert is, illetve az itt elhelyezett parkolók. Azonban a bejá-

tot az utca felől meg kell tudni közelíteni, így egy tornáctető került az északi oldalhomlokzatra, ami ráfordul a hátsó, udvari homlokzatra, ezáltal fedett előteret alakítva ki az új bejárat előtt. A pince önálló hasznosíthatóságát teszi lehetővé a „kifordított”, külső lejárattal, ami a sarkon egy térébületet igényelt. Kuli ezt a rá jellemző oromfalas pinceoromzatot motívummal oldja meg. Ennek az ösképe talán a vándoriskolás időkben Ekler Dezsővel terve-

zett hegyaljai munkákból eredeztethető. A megoldás kézenfekvő a tornác átfordulásának vizuális megfogására, ugyanakkor kissé idegenül hat, tekintettel az épület kisvárosias jellegére.

A földszint utcai helyiségeibe két kutatói lakosztály került (hálószobával, irodával, teakonyhával), valamint egy akadálymentes diáklakrész. A korábban földszintes oldalszárnyra emelet került, az utcai tömegével megegyező tetőkialakítással, egyszerű, időtlenséget sugárzó nyílásrenddel. A hátsó szárnyban mindkét szinten a diákok lakosztályai vannak, akárcsak az utcai tömeg emeletén. Az alaprajzok egyszerűek, jól áttekinthetők, a meglévő folyosó jól szervezi a belső közlekedést. Végpontjához egy új folyosó kapcsolódik, amelyhez sajnos – tűzvédelmi okokból – egy külső menekülő lépcsőt kellett illeszteni, mely nagymértékben ront az első vázlatokon még tisztán formált megjelenésen. A bejárat receptió fölötti kétszintes belmagasság vizuálisan egységessé teszi az épület teljes belső közlekedési tereit, és nem utolsósorban jó megvilágítást biztosít a recepciónak.

Számomra az épület sokat mond a múlt-hoz kötődő kapcsolatunkról, az építészeti hierarchiáról. Nagyon jó látni, hogy egy több száz éves épület – természetesen a megfelelő tervezői leleményességnek is köszönhetően – minden további nélkül be tudja fogadni a 21. századi funkciót. Kicsit fáj a hatalmas, boltozott utcai helyiségek felszabdalása, de az ötletes centrális, sugaras alaprajzi kiosztás némileg feledtetni tudja e veszteséget.

Kérdésként merül fel bennem az udvari nyílászárók archaizáló megjelenése, illetve a kökeretezésük. Kicsit magától értetődőnek érzem, hogy az ablakok a régi utcai szerkezetek hasonmásai. A hátsó szárny emeletes tömege teljes mértékben harmonizál az utcai főtömeggel, illetve a lépcsőház megtartott rizalitjával. Ami elgondolkodtat, az az épület ereszeinek homogenitása. Ahogy a homlokzatok felületképzésében érezhető a hierarchia az utcai főhomlokzat és az alárendel-

Építész: Kuli László
Építésmunkatársak:
Boór Bernadett, Fábíán Rigó Tamás,
Kis-Simon Olivér, Pintér Balázs,
Szegedi Antal
Belsőépítész: Tóth Márton
Statika: Pongor László
Kertészet: Szűcs Gábor
Gépészet: Rosza Csaba
Elektromosság:
Münnich Gábor,
Münnich Zoltán

tebb oldal- és hátsó homlokzatok között, addig az ereszek egyöntetűen futnak végig a házon, az utcai (díszes) kialakítással. Ez a történetiségben nagyon ritka volt, az utcai eresz mindig kitüntetett szereppel rendelkezett. Az épület felújítása és bővítése örvendetesen jól sikerült. Újabb csatát sikerült megnyerni a vidéki Magyarországot oly sok helyen megbízó enyészet ellen.

▲ Földszinti alaprajz

1. tornác
2. pinceklub bejárata
3. iroda
4. recepció
5. lift
6. gazdasági helyiség
7. személyzeti szoc. blokk
8. folyosó
9. rektori apartman
10. akadálymentes apartman
11. apartman
12. kerti tároló

▲ Emeleti alaprajz

1. lépcsőház
2. folyosó galéria
3. recepció légtér
4. üzemeltetési hg.
5. lift
6. szivarzsoba
7. gépészet
8. kétszobás apartman
9. apartman
10. külső lépcső

